

<https://doi.org/10.31108/7.2025.22>

**Oksana SMORZHEVSKA**

*PhD In History, Associate Professor*

*Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)*

### **HAPPINESS IN OLEKSANDR BOGOMAZOV'S ART**

**Abstract.** From an unusual angle, I propose to look at the creative heritage of the outstanding Ukrainian avant-garde artist, the founder of cubo-futurism, Oleksandr Bogomazov. He not only created works of art, but also explored the essence of art, searching for the origins of emotions, dynamics, and the impulse to life in it. His paintings, sketches, graphics, and sketches are permeated with dynamics, energy, and a deep inner world, which reflects his unique vision of happiness.

Oleksandr Bogomazov, as a representative of cubo-futurism, reflected the dynamics of contemporary life. His paintings, such as «Tram» (1914), convey a sense of movement, speed, and energy, which can be interpreted as an expression of happiness from progress and development. He depicted work as a creative and dynamic process, where the movement and energy that arise during work are depicted as a feeling of happiness from the process. An example is his famous «Sawmillers» (1925). The artist sought to express the inner world of a person, their emotions and experiences. He used color and light as powerful means of expressing emotions, creating a feeling of joy and optimism. His paintings, which depict his wife Wanda and daughter Yaroslava, resonate with an incredibly intimate and poignant happiness.

**Keywords:** avantgarde art, cubo-futurism, happiness, Oleksandr Bogomazov.

**Оксана СМОРЖЕВСЬКА**

*кандидат історичних наук, доцент*

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)*

### **ЩАСТЯ В ТВОРЧОСТІ ОЛЕКСАНДРА БОГОМАЗОВА**

Авангардне образотворче мистецтво першої третини ХХ ст. залишило яскравий слід в історії культури як світової, так і України. Воно стало свіжим струменем в розміреному мистецькому житті того періоду. Україна подарувала світові такі імена, як Казимир Малевич, Олександра Екстер, Олександр Архипенко, Давид Бурлюк та багато інших. Вітчизняні митці-авангардисти, пропустивши крізь себе новації західних колег, створили власні естетичні концепції, обґрунтувавши нові авангардні напрями у мистецтві (архипенктура О. Архипенка, кубофутуризм О. Богомазова, неовізантинізм М. Бойчука, супрематизм К. Малевича).

Варто наголосити, що соціально-політична ситуація, яка склалася в Україні в перші десятиліття ХХ ст., вплинула на появу таких видів авангардного мистецтва, які не мали аналогів у країнах Західної Європи, а саме – агітаційно-масове мистецтво (О. Богомазов, О. Екстер, А. Петрицький), виробниче мистецтво (К. Малевич), конструктивістська сценографія (В. Меллер, А. Петрицький).

Одне з провідних місць серед цієї плеяди творчих особистостей належить Олександрові Богомазову. Він увійшов до історії українського образотворчого мистецтва як один з основоположників національного кубофутуризму. Відомий О. Богомазов не лише як художник та педагог-новатор, а й визначний теоретик образотворчого мистецтва. Художник стверджував, що увесь попередній досвід розвитку образотворчого мистецтва насправді – дуже поверхневий, недостатній для розуміння сутності краси, лінії і форми. У рукописі 1916 р. «Окремі нотатки щодо мистецтва» О. Богомазов виклав своє розуміння сутності мистецтва, втілення в ньому понять трагічного і радісного. На думку митця-новатора, справжня творчість – це не наслідування, повторення, копіювання, а рух, динамізм, політ фантазії, оскільки у природі не існує застиглих форм, поділу на «чорне» і «біле». О. Богомазов закликав митців відмовитися від усталених поглядів на оточуючий світ: «<...> спробуйте хоча б на хвилинку забути свої звичайні, традиційні поняття про речі <...>, вдумайтесь найглибше в ті відображення, які отримає ваша душа від споглядання об'єкту <...> Ви помітите спочатку, як сильно збліднуть ваші звичайні уявлення: вишня – дерево, жасмин – квітка і т.д. <...> ви помітите приховану пульсацію життя цих речей, ви побачите щось значно більш живе, більш глибоке, вінчане таємничою обручкою Ритму <...>» [2, 175].

Митець закликав утриматися від нищівної критики паростків авангардного образотворчого мистецтва, оскільки саме воно динамічно розвивається, повною мірою розкриваючи і талант художника, і глибинну сутність оточуючого світу. Художник вбачав основне завдання митця не в тому, щоб ретельно передати на полотні реалістичне відображення того чи іншого об'єкта, а відтворити глибину зображення на психологічному рівні, змусити глядача пережити різноманітні емоції (від трагізму, передчуття чогось поганого, до радості). І виразити об'єкт таким чином можливо лише пропускаючи крізь душу митця всю гамму почуттів та переживань, виливаючи їх на полотні в лініях, формах, кольорі. Лише таке мистецтво, за задумом О. Богомазова, здатне змусити людину думати, діяти, жити повноцінним життям, як того вимагали бурхливі події першої третини ХХ ст. Таке розуміння значення образотворчого мистецтва актуальне і в наші дні. Таким чином, ми бачимо, що О. Богомазов досліджував мистецтво як психологічний чинник впливу на людину.

Отже, Олександр Богомазов виділив три необхідні складові існування мистецтва:

1. вольовий імпульс до творчості (вплив оточуючого світу);
2. творчий імпульс митця (бажання, воля до творчості, поштовх для чого дає вольовий імпульс);
3. матеріал (фіксація мистецького твору; в народній творчості це може бути також усна традиція).

У своїх невідправлених листах до дружини, Ванди Монастирської-Богомазової, Олександр Костянтинович наголошує на необхідності писати полотна не задля «хорошого етюд», а для того, «щоб на один крок стати ближче до Краси». Автор говорив про свою любов до мистецтва, оскільки саме в ньому вбачав своє «духовне існування» [3, спр. 198, арк. 4, 12,]. Описане у листах дозволяє нам зрозуміти, наскільки глибоко митець вболівав за долю мистецтва, за місце художника в світі, його роль в житті суспільства.

Свої теоретичні розробки Олександр Богомазов втілював у полотнах. Він усе життя прагнув збагнути глибинний зміст природи – дерев, квітів, вітру, вогню. Разом з тим в його творчості знайшли відображення й урбаністичні мотиви. Його також надихали українські, вірменські, азербайджанські, фінляндські народні художні традиції. Він захоплювався творчістю В. Ван-Гога, П. Гогена, Е. Дега, К. Моне. О. Богомазов уважно вивчав новітні мистецькі досягнення і закордонних митців, про що зокрема, свідчить наявність в архівних документах та матеріалах різноманітних вирізок, виписок з книг, періодичних видань з помітками та коментарями художника. Окрім теоретичної та практичної діяльності в галузі образотворчого мистецтва, Олександр Богомазов також писав вірші, грав на кількох музичних інструментах. Ще за тиждень до смерті професор Олександр Костянтинович Богомазов читав лекції студентам художнього інституту. З життя видатний митець пішов 3 червня 1930 р., похований на Лук'янівському кладовищі [1].

Олександр Богомазов у своїй творчості відображав щастя через призму динаміки, енергії та внутрішнього світу. Він не прагнув до зображення традиційних образів щастя, а шукав нові форми та засоби вираження. Митець, як представник кубофутуризму, відображав динаміку сучасного йому життя. Його картини, такі як «Трамвай» (1914), передають відчуття руху, швидкості та енергії, що можна трактувати як вираження щастя від прогресу та розвитку. Художник-новатор прагнув до вираження внутрішнього світу людини, її емоцій та переживань. Він використовував колір та світло як потужні засоби вираження емоцій. Його яскраві кольори та контрастні світлотіні створюють відчуття радості та оптимізму. Олександр Богомазов часто зображував працю як творчий та динамічний процес. У його роботах, таких як знамениті на увесь світ «Пилярі» (1925), рух та енергія, що виникають під час праці, зображені як відчуття щастя від процесу. Наймовірно інтимно-щемливим щастям віддують його картини, де зображені дружина Ванда та донька Ярослава.

Творчість Олександра Богомазова є не лише відображенням часу, у якому він жив і творив, а й глибоким дослідженням сутності мистецтва та його впливу на людину.

### Література

1. Морі, Є. (2022). Цього дня у 1930 році помер «український Пікассо» Олександр Богомазов. *Суспільне. Культура*, 3 червня. URL: <https://suspilne.media/culture/136273-cogo-dna-u-1930-roci-pomer-ukrainskij-pikasso-oleksandr-bogomazov/>
2. Смержевська, О. (2009). Авангардне мистецтво України: національні та західноєвропейські впливи (перша третина XX ст.). *Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті*. Випуск 7. С. 171-181. URL: <http://www.ndhistory.dp.ua/index.php/NDP/article/viewFile/223/218>
3. *Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМУ)*. Ф. 360, оп. 1. – Богомазов Олександр Костянтинович, український художник. Теоретик мистецтва і художній педагог. Інв. №

3045/2, 60 с., спр. 165, 14 арк., спр. 191, 23 арк., спр. 198, 25 арк., спр. 232, 14 арк., спр. 234, 2 арк., спр. 241, 9 арк., спр. 242, 8 арк., спр. 244, 2 арк.